

Jászkunság

XL társadalom, kultúra
XL. évfolyam, 6. szám 1994. december/1995. január

Ára: 50 Ft

Megbékélés vagy gyűlölködés Kunmadarason?

(3. old.)

Magyar Golgota

(10. old.)

Írások a könyvtárról és a múzeumról

(30. old.)

*Minden kedves olvasónknak
meghitt, békés karácsonyt
és boldog új esztendőt kívánunk!*

A KOR FALÁRA

Zalán Tibor

Az idős hölgy (utolsó?) látogatása, avagy tűnődések a művészek megbecsüléséről

Panaszkodás hallatszik szerte e magas hazában: nincsenek megbecsülve a művészek. Na nem mintha mások meg lennének becsülve, mondjuk a bolti eladók vagy a kórházi orvosok, netán a nyugdíjasok negyven-ötven évnyi folyamatos munka után, de utóbbiak semmiképp se panaszkodjanak, nekik még mindig ott van becsületos megélhetés gyanánt az a sok kuka a házak bejárata mellett, lehet turkálni megmaradt energiák, ételöszönök szerint, vagy a szorgosabbjainak adva van az áruházi tolvajlás, gyengébb esetben a kéregetés. A művészek viszont végképp nincsenek megbecsülve. Mert mikor lennének megbecsülve a művészek? Egyértelműen akkor, ha tömnék őket pénzzel, rettentő sok pénzzel, lehetőleg dollárpenzzel, meg díjakkal, meg ösztöndíjakkal, meg egymással. Ilyen értelemben – meglehet persze, csak ilyenben, vagy nem csak ilyenben – jogos a panasz és helyes a bögés, oroszlánok. Hanem, mi történik olyankor, ha a derék művészek nincsenek megbecsülve? Hááát... Jön egy külföldi ember, és elkezd megbecsülni őket. Ilyen például S., akit egy kabaréban volt szerencsém végre személyesen is látni, valami bársonynadrágszerűségben – imígyen nem látszódva oly' gazdag embernek, amilyennek hírlík, hasonló, kicsit trottyos nadrágom nekem is van vagy kettő – krumplit pucolt éppen (hogy mi okból tette, nem

tudom már, nem is tudhatom meg talán soha már, mert én minden tévéműsort a felénél kapcsolok be – és a háromnegyedénél kapcsolok ki –, annyi bizonyos, hogy a legközelebb látott közéleti kabaréban is előszedtem a humorista néhány krumplit, így arra kell következtetnem, vagy nem ismerem a krumpli metaforikáját, vagy a krumpli mostanában a kabarék elengedhetetlen kelléke), krumplit pucolt tehát a pénzvilág rettegett alakja, aki Anglia méretű országok pénzügyi köreit tartja állandó rettegésben, krumplit pucolt a milliárdos a magyar kabaré-tévé képernyőjén, és a közéleti kabaré egymás derék képviselőjének az otrombaságig elhatoló harsány humorát tűrte el, minden szimpátiát kiérdemlően. Így néz ki hát egy gazdag ember, ujjongott fel bennem a beavatott férfi büszkesége, aki mecénása a magyar kultúrának, legalábbis egyik részének. Mert tudható, S. úr csak azt a művészt támogatja, akit a kuratóriuma támogat, a kuratóriuma pedig azt a művészt támogatja csak, akit ő, mármint a kuratórium szeret, mármint a kuratórium is csak ember, miért lenne tehát részrehajlótlan (van egyáltalán ilyen szó?), ha lehet részrehajló is, ezért aztán, minden demokratikus megnyilatkozása ellenére mindenki tudja jól, sőt meglehetősen pontosan, hogy a S. Alapítványtól ki számíthat biztos támogatásra, ki talán-támogatásra és ki sohanem-támoga-

Folytatás a 48. oldalon

tásra, függetlenül attól, nyilvánvalóan függetlenül, ténylegesen rászorul-e az illető, illetve valóban indokolt-e a támogatása, mindenki tudja előre, ki kap életmű-díjat és kit küldenek el a francia életművestől, ezáltal is kijelenthető, hogy a demokrácia természetesen nem vonatkozik mindenkire, a demokrácia mindig annak demokrácia, aki kedvezményezettje, mindenki másnak kizárás és a kiváltságosok sakktablája, egyébként is, ahol a demokrácia bűszke hajóját ácsolják, ott minimum hullanak a forgácsok. Ezek a forgácsok te, én, de ő már nem, s lehet, hogy már ti sem vagytok azok. Hulló forgácsok egy demokráciának elnevezett hajón. Hajócskán.

Na de az állam se hülye ám, hogy egyszerűen hagyja, hogy egy idegen ember, idegen úr, úr idegen, csak úgy (amúgy) garázdálkodjék az ő vérről és verejtékről megszerzett, megátatott, s részben (kiseb-bik részben) megtartott földjén. S merész gondolatossá, mondhatni gondolkodással, létrehozza a maga mecenatúráját, hívjuk is ezt másként, mindegy hogyan, de benne van a Nemzeti szó. Színház ez is, de nem a Nemzeti. Csak a nemzeti. És itt van legalább egy kuratórium, ez se rosszabb, természetesen, mint amazé, a külföldié, a liberálisé, ezt se lehet megvádolni azzal, hogy részrehajlótlán, ő is pontosan szereti a magának tetszhető embereket, ad is nekik pénzecskéket, erre-arra, könyvecskékre, miegymásra. S ha már van két új nagy mecenatúra – sok befolyó, kis és nagy patakokcskával –, e két mecenatúra, az esélyegyenlőséget természetesen minden szempontból esélyegyenlőségként kezelve, azt mondja a derék művészeknek: vagy, vagy. Ezt mondta a kiejthetetlen nevű dán filozófus is, vagy-vagy, de ő mást értett rajta. Szóval, vagy ide, vagy oda. Vagy van kozmopolitizmus, magyarán vagy dánul, hogy még a legfinomabbságoknál maradjunk, vagy nincs, vagy van népben-nemzetben gondolkodás, és ez megint finomítás, mint olyan és konkrét, vagy nincs. És ami egyértelműen csak nincs: átjárás. Innentől oda, onnantól ide. Nincs publikálás bizonyos lapokban, amott, de van publikálás bizonyos másokban, emitt. Nincs szereplés bizonyos tévékben, amazoknál, de van szereplés bizonyos tévékben, minálunk. Nincs itt is, ott is, nincs ez is, az is, nincs ilyen is, olyan is. Ő, ezt ideje elfeledni. A pluralizmus, a sokféleség, a vélemény helyének a szabadsága idejét meghaladott baromság.

Ha harc, legyen harc. Gyűltek is, gyűlnek is a hadak, az esztétika szövetséget köt a pénzzel, a pénz szövetséget köt az esztétikával, s mert nincs elég számú kicsiny napszámos a hadakozáshoz, elindul a közép-szerűek felgerjesztése, a felejtető felteljesítmények fölcsoválása, az új esztétikai és gazdasági felosztás az irodalomban, a művészetekben. Ki hova áll, ott valamit csak-csak talál – – – de valahova állni kell. Állni, különben jön az irodalmi éhenhalás. S állnak a tehetségesek is, s állnak a bátrak is, ki-ki tudja miért, s hogy miért éri meg. S leesik innét is valami ide, onnét is valami oda, az itt állóknak is, az ott állóknak is. Azoknak nem esik csak le semmi, akik sem itt, sem ott, sem ide, sem oda. De azokról szót vesztegetni is kár.

Jött pedig egy idős hölgy, talányos, hogy pontosan mi okból, s elhatározott szándéka vala, hogy megtámogatja (ő is) a maga módján a kultúrát. Tette is, a maga módján. Kedvesen és ízlésten. Volt talán, ki merte figyelmeztetni erre, volt talán, ki nem, díjakat bírálóknak ritkán szoktak a megbíráltak kiosztani, egy biztos, elég hatással rá senki nem leend, mert nevezett hölgy önnön kicsi aranszobrát – megspéterelve tömött \$-borítékokcskával – nyomta díjazottjainak kezébe a tulajdon neve napján, így lehetséges azután, hogy E. napját a derék magyar művészek egy kies hányada lényegesen nagyobb elánal vártá és ünnepelte, mint a Szent Istvánét, esetleg az ötvenhatos forradalmárokat, u.s.w. Kuratóriuma persze neki is volt, van is talán, de nem biztos sajnos, hogy lesz is. Bitang dolog ez a tévé, bekapcsolom, s mit látok? A Sz.-i Színházat látom, benne E. asszony aranszobra a színpadon – ejh, ez aztán a valami, Ady Bandi is megmondotta volt, hogy Léda asszonynak aranszobra vagyon, csak éppen nem állította fel valamiféle konzervatívizmusból a kocsma közepére, hogy lássa ország-világ, hogy a Léda asszonynak aranszobra van. Adják a díjakat, át és át, és nő a szomorúságom. Még szerencse, hogy az átadás már javában megy, amikor rákapcsolok a csatornára, s nem kell az elejétől szenvednem végig ezt – sem. Minden díjazott külön dicshimnusz zengedezik a nyílt színen E. asszony bőkezűségéről, jószágáról, nagyságáról, művészeti mecenatú-

rásságáról. Minden egyes fölemlítéskor megmutatódik a tisztességes matróna tisztességes ruházatában, amint ül körülötte néhány híresség a hazai hírességporondról. És kínos a dolog amiatt is, mert a három műsorvezető kényeseredett, zajosan humorizálókat és némileg közönséges, egymást spontánul megszólítókat; mindazonáltal a férfiu hármuk közül egyenesen közönséges és neveletlen: megszólítani például a színpadra érkező hölgyet az illem szerint neki kijáró megszólítással nem tudja. Elmondatik, hogy a kuratóriuma a legesleghozzáértőbb emberekből verbuválódott, s hogy mennyire azokból, az azonnal ki is derül, amikor a kuratórium az életműdíjat (az idős hölgy „szívének legszebb díját”) azonnal átadja legmagasabb magának, azaz a kuratórium elnöki tisztjét betöltő férfinak. Ki is rövesti felindultságában azt találja mondani a narancssárga mikrofonba, hogy bizonyos szírhangok itt rosszul viszonyulnak ehhez a díjhoz, de hát nincs igazuk. S elhangzik valami olyasmi meglepő is, hogy ez a szoknyakorokból előrángatott papírokon-borítékokon olvasható kitüntetés egy új Baumgarten-díj. Bizonyára az, ha S. népkomikus is megkapta már (nem összekeverendő S. mecenással, kiről szó volt már az előbb, ki ugyanis nem kapott E. asszonytól díjat, sőt, ő sem adott. E. asszonynak semmilyen díjat, hogyan is adott volna, amikor gazdag ember létre neki nincs elkészítve még egy vacak aranszobrocskája sem), s hogy S. komikus megkapta, azt onnan tudjuk, hogy igyekezett ezt legalább kétszer – az ő fogalmai szerint humorosan – a tudomásunkra hozni. Azután, hogy senkinek le legyenek illúziói, az is elhangzik, hogy ez a díj a magyar Oscar. Kis ország, kis Oscar. Na, de hogy ennyire kicsi? A díj összegéről persze nincsenek tudomásaink, de gyanítható, hogy megéri érte égetni a kékét az emberek a képernyőn és a színpad deszkáin. Erkölcsei, s nem másodlagos – hangzik el ez is – anyagi megbecsülés. A vége persze ennek is az, hogy az idős hölgy panaszáradatban tör ki, a magyar Oscar meghal a magyar bankárok alsága miatt, a hölgy nagyon szomorú – hogyan fogja ezentúl betölteni kedvenceivel a képernyőt úgy ilyen tájban? –, egyben ígéretet tesz, hogy a magyarok Istenéhez megy panaszra, teheti, neki ott protekciója van. Megfigyelhető, hogy szerényen szereti kimondogatni a nevét a színpadon, mintha a többiek homályban hagyták volna az egyszeri-kétszeri mély hálamondat elrebegetésekor a személyét, és ilyen egyszerű emberre való mondatokat ejt a tátott szájjal figyelő publikum felé: „kívánom tiszta szívből és zsebből...”

Mindezt áhítattal hallgatják a jutalmazottak és az aktus magukat szerencsésnek mondható résztvevői, nem támad gyanú a szívükben, hogy itt épp nem a művészet megbecsülése és megsüvegezése történik, hanem inkább a lejáratása egy idős hölgy exhibicionizmusa által, és főleg a pénzén keresztül; hogy jó-jó, a szegény állam leginkább nem becsül meg, ha nem teszek neki a kedvére, hogy S. úr nem jutalmaz, ha nem tartozom bele a hívei által kedveltek csapatába, de ha mégis megteszi, vagy mégis megtüntet, akkor nem vagyok köteles hálaimákat rebegni feléje sem nyilvánosan, sem titkosan. S főleg nem saját magát tekinti a díj legfontosabb tényezőjének.

Egy finom villanása azért volt a számomra elrettentő estének: amikor E. asszony nagyhatalús búcsúbeszédét elmondta, elvonták mögüle az életnagyságú aranszobrát. Azon túl persze tűzijáték, székely kapu, Küküllő menti fergeteges, ami belefér. Fene tudja, biztos van, aki szereti. Meg azt is szereti, sőt, elviseli, ha így becsülik meg.

Idáig jutok a töprengésben és a fanyalgásban, amikor háttérzajt hallok. J. kultúrával foglalkozó államtitkár lemondásáról. Hogy nincs a tízmilliárd, vagy kicsoda sehol. Mintha E. asszony is valami pénzke hiánya miatt búcsúzkodna látványosan. Mi a megoldás? Összedobjuk. Hölgyeim és urak, gyerekek, vissza kell adni a díjakkal járó pénzeket, legyen annyival is több E. bankszámláján, s ha lesz, akkor biztosan lesz megint ilyen szép fesztivál – ha nem Sz.-ben, hát Z.-ben. Államelvtárs ezt már úgyis megoldotta: a díjak nagy többsége már csak eszmei értékkel bír, amihez meg eddig adtak pít, ahhoz ezentúl ne adjanak. A tanárok úgyis csak bagót kaptak eddig is fizetés helyett, most sem kényeztetném őket. Egyébként is, a tanárokat minék megbecsülni. S. úr pedig adja tovább a pénzeket, amíg lesz neki. Neki se lehet sok, gondolom, ha annyira sem telik, hogy egy rendes, magát reklámozó díjátadó fesztivált rendeztetne az embereivel, a tévéseivel, a művészeivel, kicsiny és életnagyságú aranszobraival.